

Vuoden eläinlääkäri 2020: Ruska Rimhanen-Finne

Tautisalapoliisi eläinten ja ihmisten yhteisen terveyden ytimessä

Moni eläinlääkäri tekee tärkeää työtä myös ihmisten terveyden turvaamiseksi. Heihin kuuluu vuoden eläinlääkäriksi 2020 valittu **Ruska Rimhanen-Finne**, joka työskentelee Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella epidemiologi-eläinlääkärinä. Hänet palkittiin pitkäjänteisestä työstä elintarvike- ja vesiturvallisuuden ja eläinten ja ihmisten yhteisten taudinaiheuttajien torjunnan edistämiseksi sekä erinomaisesta kollegiaalisuudesta.

Teksti: Hanna Perkkiö ja Anna Parkkari

Kukaan ei voi elää ilman ruokaa ja vettä. Elintarvike- ja vesiturvallisuudesta huolehtiminen on tärkeää, sillä taudinaiheuttajilla saastunut elintarvike tai vesi voi sairastuttaa ison joukon ihmisiä. Yksi tämän tärkeän työn tekijöistä on Vuoden 2020 eläinlääkäriksi valittu espoolainen ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäri ja zoonosiepidemiologian dosentti **Ruska Rimhanen-Finne**.

Hän työskentelee Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL) epidemiologi-eläinlääkärinä. Hänen vastuullaan on muun muassa elintarvike- ja vesivälitteisten taudinaiheuttajien ja epidemioiden seuranta ja torjunta. Työkuvaa voidaan kuvata osuvasti myös *tautisalapoliisiksi*, sillä tartuntareitit voivat olla monimutkaisia ja näkymättömiä.

”Selvitämme jatkuvasti epidemioita yhteistyössä alueellisten ja paikallisten viranomaisten ja Ruokaviraston kanssa. Näin ylläpidämme toimintavalmiutta laajan tai erityisen vakavan epidemian varalta. Selvitystyön ansiosta voidaan ennaltaehkäistä uusien, samanlaisten epidemioiden syntyminen ja ihmisten sairastuminen”, Rimhanen-Finne kertoo.

TERHI HULKKO

Epidemiaselvitys on monialaista yhteistyötä.

KRIITTISTÄ TYÖTÄ VÄESTÖN TERVEYDEKSI

Epidemioiden selvittämisvalmius on yksi yhteiskunnan kriittisistä toiminnoista, jotka säilytetään myös poikkeusoloissa. Kaikin tavoin poikkeuksellinen on myös ajankoh-

ta, johon osuu Rimhanen-Finnen valinta Vuoden eläinlääkäriksi. Koronapandemia on lyönyt leimansa kaikkeen työskentelyyn.

Rimhanen-Finne osallistuu yhtenä Suomen yhteysviranomaisena Maailman terveysjärjestö WHO:n kansainväliseen 24/7-terveysuhkapäivystykseen. Tammi-

kuussa hän sai päivystyksessä tehtäväkseen Suomen ensimmäisen koronaepäilyn riskinarvioinnin. Sillä kertaa testissä ei todettu COVID-19-tartuntaa, mutta epidemia teki jo tuloaan Suomeenkin.

Koronaepidemian aikana palkittu on työskennellyt tavanomaista enemmän terveydensuojeluasioiden parissa yhteistyössä STM:n, Valviran, aluehallintovirastojen ja Työterveyslaitoksen asiantuntijoiden kanssa.

”Olen sompaillut tavallisten töitteni ja koronaepidemioiden välillä, koska meillä on ollut myös muita epidemioita selvitettävänä samaan aikaan.”

ELÄINLÄÄKÄRIT TAUTIEN SYNTYSIJOILLA

Epidemiologia tutkii sairauksien esiintymistä ja niihin vaikuttavia tekijöitä väestössä, ei yksilöissä. Tietoa käytetään hyväksi sairauksien ehkäisemisessä. Rimhanen-Finnen mukaan eläinlääkäreitä työskentelee infektioepidemiologeina useiden maiden THL:ää vastaavissa kansanterveyslaitoksissa, Euroopan tautikeskuksessa (ECDC) ja WHO:ssa.

”Eläinlääkärin koulutus antaa erinomaiset valmiudet infektioepidemiologin työhön ja valmiustilanteiden koordinoimiseen, sillä me perehdyimme jo perusopinnoissamme erilaisten tartuntatautiin syntyminen, oireisiin, tarttumistapoihin, hoitoon, diagnostiikkaan ja epidemiologiin menetelmiin. Perehdyimme myös isojen joukkojen tautien torjuntaan.”

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää perusterveydenhuoltoa. Sen tavoitteena on tunnistaa ja ehkäistä ihmisen terveyteen vaikuttavia haittoja, joihin kuuluvat myös elintarvike- ja vesivälitteiset tai eläimistä ihmisiin tarttuvat epidemiat.

Ympäristöterveydenhuolto on myös eläinten, ihmisten ja ympäristön yhteisen terveyden vaalimista. Merkittävä osa taudinaiheuttajista on eläimille ja ihmisille yhteisiä. Rimhanen-Finne toteaa, että tätä työtä on tehty monialaisessa yhteistyössä Suomessa jo vuosikymmeniä. Käsite tunnetaan myös nimellä *One health* eli *yhteinen terveys*.

”Tällä hetkellä selvitan muiden muassa kryptosporidioosin tartuntalähteitä ja tartuntareittejä, jotta voimme laatia tarkempia ohjeita tartuntojen torjumiseksi. Kryptosporidit ovat alkueläimiä, jotka voivat aiheuttaa ihmisille vakavaa vesiripulia. Tartuntojen raportointi on lisääntynyt

ANNA PARKKARI

25-kertaisesti 2010-luvun alkuun verrattuna.” Muun muassa nautakarjan kanssa työskennelleitä on Suomessa joutunut sairaalahoitoon kryptosporidioosin takia.

Epidemiat eivät tunne valtioiden rajoja, ja siksi niiden tutkimusta ja torjuntaa tehdään tiiviissä kansainvälisessä yhteistyössä. Rimhanen-Finne toimii THL:n yhteyshenkilönä Euroopan tautikeskuksen elintarvike- ja vesivälitteiset taudinaiheuttajat ja zoonoosit-verkostossa.

”Analysoin Suomen tartuntatautidataa EU-raportteihin ja osallistun kansainvälisiin epidemiaselvityksiin silloin kun ne koskettavat Suomea. Toimin myös asiantuntijana ECDC:n eri verkostoissa. Meillä on myös hyvä yhteistyö pohjoismaisten infektioepidemiologioiden kesken”, Rimhanen-Finne kertoo.

PALKITUN TYÖ AUTTAA KUNNISSA JA KANSAINVÄLISESTI

Palkintoperusteissa arvostetaan Vuoden eläinlääkärin työtä kunnissa elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden tartuntalähdeä selvittävien ihmisten apuna. ”Nämä eläinlääkärit ja muut ammattilaiset saavat apua juuri kaikista hankalimmista epidemioissa. Palkittu kehittää työkseen selvittämisen keinoja ja näin systeemiä parannetaan jatkuvasti. Vuoden eläinlääkäriä 2020 on aina uusin tieto epidemiioihin liittyen”, perustelee palkintoa Eläinlääkäriliiton puheenjohtaja **Katri Kiviniemi**. ”Työ tulee lähelle myös tavallisia suomalaisia turvallisen ruuan ja veden muodossa vaikkei se näy.”

”Mottona paska peitetään, vesi keitetään.”

”Ruska on pidetty ja helposti ymmärrettävä luennoitsija, joka kehittää tautien selvittämistyötä myös kouluttamalla kollegoitaan. Hän työskentelee kansainvälisten epidemioiden selvittämisessä ja on mukana maailmanlaajuisessa terveysuhkapäivystyksessä. Arvostettua on myös hänen myönteisyytensä ja innostuneisuutensa omasta alastaan sekä muiden osaamisen arvostaminen ja siten yhteistyön vaivattomuus.”

TUTKIMUS VEI MUKANAAN

Eläimet ovat kiinnostaneet Rimhanen-Finneä pienestä saakka. Ponityöstä varttui suomenhevosharrastaja, ja ammatinvalinta kirkastui lukioiässä. Alun perin vuoden eläinlääkäri halusi pieneläinlääkäriksi, ja valmistuttuaan hän työskentelikin pieneläinlääkärinä sekä kunnaneläinlääkärin sijaisena. Kun tarjolla oli mielenkiintoinen aihe alkueläintutkimuksen parissa, väitöskirja tuli ajankohtaiseksi.

”Ajattelin palaavani sen jälkeen pieneläinpraktiikkaan, mutta tutkimus vei mukanaan”, Rimhanen-Finne sanoo.

Vuonna 2006 valmistunut väitöskirja käsitteli kryptosporidien ja giardian diagnostiikkaa sekä esiintymistä eläimissä ja ympäristössä Suomessa. Palkittu halusi selvittää myös niiden esiintymistä ihmisissä ja jatkoi Kansanterveyslaitoksen (nyk. THL) palvelukseen tekemään ympäristöterveydenhuollon erikoistumista.

”Sain työlleni mahtavan ohjaajan, ylieläinlääkäri ja epidemiologi **Markku Kuusen**, ja innostuin epidemiologiasta. Tätä työtä ei voi oppia pelkästään kirjoista, joten on tärkeää saada työskennellä kokeneen kollegan rinnalla.”

Työnsä ohessa Rimhanen-Finnellä on ollut mahdollisuus kouluttautua edelleen. Vuosina 2007–2009 hän osallistui ECDC:n kenttäepidemiologikoulutukseen (EPIET) ja oli myös ensimmäinen suomalainen, joka teki sen pääosin Suomesta käsin. Suomessa on 15 EPIET-koulutuksen suorittanutta eri alojen ammattilaista, jotka ovat yleensä suorittaneet koulutuksen ulkomailla. Kotimaan järjestely sopi hyvin elämänvaiheeseen, jossa huolehdittavana olivat myös pienet lapset, eläimet ja remontissa ollut vanha talo.

Rimhanen-Finne on suorittanut myös johtamisen erikoisammattitutkinnon ja pedagogisia opintoja. Nyt hän on mukana valtionhallinnon kehittäjäkoulutuksessa, jonka tarkoituksena on kehittää organisaation johtamista ja työyhteisön hyvää ja toimivaa arkea.

TOIMINTAKYKY PUNNITAAN POIKKEUSTILANTEISSA

Uuden oppiminen ja sen käytäntöön soveltaminen motivoivat palkittua, samoin moniammatillinen yhteistyö, jota hän saa tehdä muun muassa lääkärin, terveys- ja tilastotieteilijöiden, mikrobiologien, terveystarkastajien ja tiedottajien kanssa.

Myös viestintä kuuluu Rimhanen-Finnen kiinnostuksen kohteisiin ja työnkuvaan. Hän kokoaa mielellään eri alojen tietoa vaikuttavaksi ja selkeäksi viestiksi.

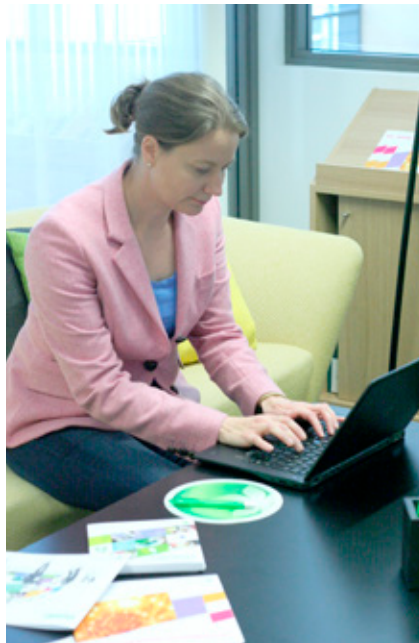
”Poikkeustilanteissa myös viestintään pitää olla valmiussuunnitelmat. Koronapandemian aikana tämä tarve on korostunut. Tämän ajan haaste on, että informaatiota tulee monista eri suunnista ja näkökulmista, jolloin kansalaisen on vaikeaa kaiken keskellä löytää olennaista tietoa.”

THL:n toiminta on useiden vuosien ajan ollut supistamisen kohteena. Rimhanen-Finnen mukaan työntekijät ovat olleet joustavia ja tehneet työtään suurella sydämellä. Työsuojeluvalluutettuna hän on kuitenkin huolissaan ihmisten jaksamisesta.

”On tärkeää, että ne, joiden pitää olla toimintakykyisiä poikkeustilanteissa, eivät uuvuta itseään pitkittyneellä kiireellä normaalioloissa. Poikkeustilanteissakin pitäisi toimia mahdollisimman pitkälle vakiintuneiden hyvien käytäntöjen mukaisesti, sillä äkilliset muutokset työtehtävissä ja tiedonkuluksessa voivat heikentää toimintaa.”

Työhyvinvoinnin ja työssäjaksamisen kehittäminen on lähellä Rimhanen-Fin-

ANNA PARKKARI

Kansainvälinen työ onnistuu lähes missä vain. Vuoden eläinlääkäri on muun muassa THL:n yhteyshenkilö Euroopan tautikeskuksen elintarvike- ja vesivälitteiset taudinaiheuttajat ja zoonosit-verkostossa.

nen sydäntä. Hyvinvoiva työyhteisö on hänen mukaansa tuloksekain ja tehokkain. Tärkeää on myös jatkuvuus: se että työyhteisössä on sekä kokeneita konkareita että uusia tulokkaita, joille hiljaista tietoa voidaan siirtää. Hyvän työilmapiirin vaaliminen ja pitkän tähtäimen suunnittelu ovat avainasemassa.

”Sain oppia työtäni rauhassa viisaan mestarin kisällinä monen vuoden ajan. Tulevaisuudessa toivon itse voivani siirtää omaa kokemustani samalla tavalla nuoremille”, Vuoden eläinlääkäri sanoo. Tällä hetkellä hän ohjaa EPIET-koulutettavia, ympäristöterveydenhuoltoon ja tarttuviin eläintauteihin erikoistuvia sekä lisensiaatti- ja väitöskirjatyön tekijöitä.

KOLLEGOIDEN TUKI KORVAAMATTOMAN TÄRKEÄÄ

Vuoden eläinlääkäri 2020 pitää arvossa kollegiaalisuutta, joka hänelle tarkoittaa toisten työn, asiantuntemuksen ja mielipiteiden kunnioittamista. Se on myös luottamusta siihen, että apua ja tukea annetaan ja saadaan tarvittaessa.

”Asioista voidaan keskustella rakentavasti, vaikka ei oltaisi kaikesta samaa mieltä. Yhdessä pyritään aina hyvään lopputulokseen. Olen itkenyt ja nauranut kollegoiden

”Terveyden ylläpitämisen kannalta on tärkeää tietää mistä ja minkä välityksellä tartunta saatiin.”

ULPU ELONSALO

Yhteistyö Ruokaviraston kanssa on tiivistä ja tuloksellista. Matkamessuilla 2020 matkailijoita muistutettiin muun muassa rabieksista ja elintarvikevälitteisistä taudeista.

VUODEN ELÄINLÄÄKÄRI -PALKINTO

Vuoden eläinlääkäri tai Vuoden eläinlääkintäteko -palkinto jaetaan merkittävän eläinlääketieteen, eläinlääkinnän tai eläinlääkärikunnan hyväksi tehdyn työn perusteella.

Palkinto on osa maailmanjärjestö WVA:n Maailman eläinlääkäripäivien viettoa. Eläinlääkäriliiton jäsenet voivat ehdottaa palkittavaa ja Liiton hallitus päättää palkittavan. Ensimmäisen palkinnon sai Veikko Tuovinen vuonna 2001.

Vuonna 2020 palkinto julkistettiin 13. toukokuuta. Vuoden eläinlääkärillä on puheenvuoro Eläinlääkäripäivien avajaisissa 16. syyskuuta.

PATRIK FINNE

RUSKA RIMHANEN-FINNE

- Syntynyt Helsingissä vuonna 1970
- Eläinlääketieteen lisensiaatti, Helsinki 1997, Eläinlääketieteen tohtori vuonna 2006.
- Väitöskirja käsitteli kryptosporidioosia ja giardiaa
- Ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäri vuonna 2009
- Zoonosiepidemiologian dosentti, Helsingin yliopisto 2011
- Euroopan kenttäepidemiologian koulutusohjelma EPIET eli The European Programme for Intervention Epidemiology vuosina 2007–2009
- Johtamisen erikoisammattitutkinto JET 2017

TYÖURA:

- Kunnaneläinlääkärin sijaisuuksia ja pieneläinlääkärinä vuosina 1995–2001
- Väitöskirjatutkija vuosina 1998–2005, Helsingin yliopisto
- KTL eli nykyinen THL eli Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vuodesta 2006, epidemiologiäinlääkäri

HARRASTUKSET:

- Suomenhevoseet, lapinkoirat, puutarhanhoito ja tavallinen perhe-elämä.

Motto:

Paska peitetään, vesi keitetään.

PATRIK FINNE

MITÄ ON ZOOOSIEPIDEMIOLOGIA?

Zoonosiepidemiologia tutkii eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien taudinaiheuttajien esiintymistä ja niihin vaikuttavia tekijöitä väestössä. Tietoa käytetään hyväksi sairauksien ehkäisemisessä. Zoonosot voivat tarttua suoraan eläimestä ihmiseen tai päinvastoin, tai esimerkiksi elintarvikkeiden tai veden välityksellä.

Monet ihmisten merkittävimmistä tartuntataudeista maailmassa ovat zoonooseja. Tällainen tauti on esimerkiksi rabies, joka tarttuu yleisimmin tartunnan saaneen eläimen pureman välityksellä ja johtaa oireiden alettua ihmisen kuolemaan. Lääkärit tekevät rabiesepäily-ilmoituksen THL:n ylläpitämään tartuntatautirekisteriin, kun ihmiselle on aloitettu altistuksen jälkeinen rabiesrokotushoito ja mahdollisesti rabiesimmunoglobuliinihoito. Rabiesepäilyjen ilmoittaminen on kuusinkertaistunut 2000-luvun alkuun verrattuna (vuonna 2019 ilmoituksia tehtiin 121).

Salmonelloosi ja kamylobakterioosi ovat tyypillisiä ruoan ja veden välityksellä tarttuvia taudinaiheuttajia. Raportoitujen salmonelloositapausten määrä on vähentynyt puoleen kymmenen viime vuoden aikana (vuonna 2019 tapauksia ilmoitettiin 1182). Kamylobakterioosi on yleisin raportoitu zoonoosi Suomessa (vuonna 2019 tapauksia ilmoitettiin 4382) ja sen tartuntalähteitä ja reittejä pitäisi tarkemmin selvittää.

Kryptosporidit ovat alkueläimiä, jotka tarttuvat herkästi kosketuksessa tartunnan saaneen eläimen tai ihmisen ulosteeseen, tai veden ja elintarvikkeiden välityksellä. Kryptosporidioosin raportointi on lisääntynyt 25-kertaisesti 2010-luvun alkuun verrattuna (vuonna 2019 tapauksia ilmoitettiin 486). Osa lisääntymisestä johtuu diagnostiikan muutoksesta. Kryptosporidioosin oireita ovat pitkittynyt vesiripuli ja voimakkaat vatsakivut. Osa sairastuneista tarvitsee sairaalahoitoa.

Ruska Rimhanen-Finne

kanssa työasioiden äärellä ja saanut siitä voimaa vaikeisiin tilanteisiin. Haluan olla toisille hyvä kollega.”

Myös perhe ja vapaa-aika ovat tärkeitä kahden teinipojan vanhemmalle. Rimhanen-Finne kertoo pitävänsä pienistä suomenhevosista, lapinkoirista, puutarhanhoitosta ja tavallisesta perhe-elämästä.

”Käyn metsässä koirien kanssa lataamassa akkujani. Etsinnässä on uusi suomenhevostävi, jonka kanssa voisin valmentautua ja kilpailla kouluratsastuksessa. Hevoshommat vaativat keskittymistä, ja silloin työasiat unohtuvat mielestä.”

Vuoden eläinlääkärin tunnustusta hän sanoo arvostavansa suuresti. Oman ammattikunnan sisältä tuleva tunnustus kertoo työssä onnistumisesta ja lämmittää mieltä, mistä viestivät myös palkinnonsaajan terveiset kollegoilleen:

”Iso kiitos luottamuksesta, kauniista sanoista ja siitä että saan olla osa tätä hienoa ammattikuntaa. Ihailen eläinlääkärien yhteenkuuluvuutta ja laajaa asiantuntemusta eri aloilla. Yhdessä olemme vahvoja.”

THL:n epidemiaselvitystiimi pöpöräppäsi Science slam-turnauksessa vuonna 2015. Inspiraationa toimi kuuluisan Eila-mummon roska-räp.

Pöpöräp eli mikä siinä mättää kun pöpöt pitää jättää?

*Keitäthän marjas, voisitsä viitsii
Sen kun teet se ois tosi siistii*

Mikä siinä mättää kun pöpöt pitää jättää?

*Kaikki kun safkansa huolella veivaa
Niin ruuas ei oo enää pöpöjä ja skeidaa
Mikä siinä mättää kun pöpöt pitää jättää?*

*Kuoppaa paskas kauaksi biitsist
Sen kun teet se ois tosi siistii
Mikä siinä mättää kun pöpöt pitää jättää?*

*Vaavien vaipat kun roskikseen heivaa
Niin vedes ei oo pelkkää pöpöä ja skeidaa
Mikä siinä mättää kun pöpöt pitää jättää?*

TERHI HULKKO

